Nr. 24 Vilnius 1938 m. spalio 17 d. I metai

ŪKININKAS

::: SAVAITINIS „AIDO“ PRIEDAS ŪKININKAMS :::

Ūkininko ruduo

Geras ūkininkas visuomet turi darbo. Vasarą, rudenį, žiemą jis vis suranda naudingų darbų. Bet daugelis ūkininkų, nuvalę nuo laukų visus augalus, atsidusta lengviau ir nuleidžia r nkas. Nors dar lauke ir aplink namus laukia ūkininko įvairiausi svarbūs darbai, bet jis jau pradeda ilsėtis. Vakarais eina lankyti kaimynų, o dieną slankioja be darbo nuo vieno kampo iki kito. Tačiau apsidairęs kiekvienas suras užsiėmimą ne tik dienos metu, bet ir vakarą.

Pirmiausia reikia ko greičiausiai baigti darbus laukuose. Jeigu visi augalai nuo laukų surinkti, tai būtinai reikia pasiskubinti juos suarti. Prieš žiemą reikia suarti visi laukai: po varpinių, po šakniavaisių, po bulvių. Kur buvo pasėti į varpinius arba po varpinių lubinai, šie dabar irgi reikia aparti, nes jau jie nebeauga. Kaip jau daug kartų esame rašę, rudenį visi minėti laukai reikia suarti giliai, ko giliausiai. Gilus arimas priskiriamas prie svarbios priemonės derliui pakelti. Rudenį galima arti bet kuriuo metu: kai sausa ir kai šlapia. Dėl to ir lietui lynojant kiekvienas gali arti ir nebijoti, kad toks arimas bus žalingas.

Dabar jau laikas apžiūrėti žiemkenčius. Tie, kurie gali nukentėti nuo drėgmės, reikia išvagoti. Vagos reikia taip išvaryti, kad jomis galėtų nubėgti nuo žiemkenčių vanduo. Todėl net jeigu tektų daryti vagas skersai lysvių, nereikia gailėtis, kad truputis žiemkenčių išsiars. Nepadarius vagų, susirinkęs vanduo daug daugiau javų sugadins, jų dings daugiau, negu išartose vagose.

Kai jau visi laukai suarti, tuojau reikia sutvarkyti įrankius. Plūgai, akėčios, drapokai reikia nuvalyti nuo žemių ir sausu skuduru nušluostyti. Po to juos reikia ištepti, kad nerūdytų. Tam tikslui geriausia tinka riebalai. Be to, dar galima ištepti žibalu, dažais arba ir kalkėmis. Po to minėtus įrankius reikia sudėti pastogėn, sauson vieton, kur neužlija lietus ir sniegas nesninga. Tas pat galima pasakyti apie dalges, grėblius, šakes, kurie dabar jau nevartojami. Kai kurios vežimų dalys irgi jau galima paslėpti pastogėsna.

O kiek darbo galima susirasti ant kiemo. Daugelio kiemai esti šlapi. Gyvuliai ir žmonės rudenį ir pavasarį klampoja po purvą, neša jį ant kojų į butą, į tvartus, viską teršia, persišaldo. Tuo tarpu daugelis turi akmenų, kurie riogso laukuose ir neleidžia tinkamai įdirbti žemės. Dabar kaip tik patogu prisivežti akmenų, smėlio ir padaryti kieme gerą grindinį. Jeigu apylinkėje akmenų nebūtų, tai reikia paieškoti bent gero žvyro ir juo išžvyruoti kiemą, kad nestovėtų vanduo. Aplink trobas reikia padaryti griovelius ir juos nuvesti į pašalius, kad vanduo nubėgtų nuo kiemo. Nepatartina ir prieš tvartus daryti tvenkinių, pelkių, kuriose susirenka vanduo ir stovi ištisas savaites. Nepatartina prieš tvartus daryti mėšlynų ir į juos versti samanas, šiaudus ir kitas šiūkšles. Mėšlynas turi būti kur nors prie tvarto, tokioje vietoje, kur rečiau vaikščiojama ir kurio nesimato išėjus iš pirkios. Naudinga būtų rudenį aptvarkyti ir tvartų pamatus, kad pro juos nebėgtų iš tvartų srutos. Nekalbame čia jau apie tvartų duris, lubas, langus, nes apie tai jau esame rašę. Bet primename, kad dabar tie darbai būtinai reikia baigti.

Negalima pamiršti sutvarkyti ir tvorų. Ūkininkai paprastai tvoromis susirūpina pavasarį. Bet taip daryti nevisai naudinga. Ypatingai reikia aptverti sodus ir daržus, kad gyvuliai neįeitų, neknistų, netryptų žemės, nejudintų medelių. Net jeigu darže nieks neauga, tai vistiek gyvuliai pridaro jame žalos, nes suklampoja žemę ir ją sumina. Be to, tvorų tvėrimui dabar yra daugiau laiko. Galima pasigaminti medžiagos ir pamažu tiksliau aptverti, negu pavasarį, darant skubotai.

Ne tik lauke, kieme galima surasti daug naudingų darbų, bet ir kitur. Tvartuose gyvuliams reikia padaryti geras, geriausia kilnojamas ėdžias. Jos turi būti patogios gyvuliams ėsti ir ūkininkui pašarus sukrauti, perkelti naujon vieton. Gerose ėdžiose sutelpa patogiai pašaras, kurio gyvuliai negali išversti ir sutrypti.

Visus ūkiškus darbus sunku išvardyti. Kiekviename ūkyje galima surasti kitokių. Apdairus ir sumanus ūkininkas pats suras ir laiku viska padarys.

Negalima užmiršti ir kultūrinių reikalų. Pirmiausia dabar reikia dažniau imti į rankas lietuvišką knygą ir laikraštį. Ilgais vakarais ir darganos metu, kai kitokis darbas negalima dirbti, reikia ko daugiausia skaityti naudingas knygas ir laikraščius. Juk visi suprantame ir jau esame patyrę, kad mums nieks ne tik nepadeda, bet dar trukdo, neleidžia. Dėl to privalome patys paskiriai šviestis, semti žinias ir rūpintis savo ateitimi. Jau, turbūt, dabar visi suprantame, kad ūkiška knyga ir laikraštis gali ūkininkui suteikti labai daug naudingų žinių, kurias panaudojęs gali žymiai pagerinti savo ūkį.

Prie kultūrinių darbų reikia priskaityti ir dalyvavimą kooperatyvuose. Jų mūsų krašte jau yra nemaža. O apie jų reikšmę jau nereikia ir rašyti, nes kiekvienas žino ir supranta. Tačiau prie jų priklauso tik labai maža dalis. Dažniausiai gailimasi keliolikos auksinų sumokėti pajui. Bet argi yra prasmė gailėtis tų pinigų, kurie niekad nežūsta.

Juk pajus lieka kooperatyvo kasoje ir išstojant galima gauti visas atgal. Tuo tarpu, laikant jį kooperatyve, kiekvienais metais gaunama palūkanų, dovanų. Vadinasi, kooperatyvas už pajų moka, ir po kelerių metų palūkanomis galima tą pačią sumą gauti atgal. Kodėl gi nesigailima, kai per metus pragiariama ar prarūkoma keliolika kartų daugiau, negu pajus. Kodėl gi nesigailima, kai kortomis per kelias valandas pralošiama daugiau. Didelis neišmintingumas gailėtis pinigo naudingiems tikslams ir lengva širdimi išleisti kenksmingiems. Rudens metu ūkininkas parduoda tai gyvulį, tai javų ir už tai gauna nemaža įplaukų. Tegul kiekvienas atideda po keletą auksinų ir pajams, o tokiu būdu kooperatyvas, surinkęs daugiau narių ir pinigų, atneš kelieropą naudą ne tik pajininkams, bet ir visam mūsų kraštui.

Dabar tinkamiausias laikas yra daryti kooperatyvų revizijas, juos sutvarkyti, pasirūpinti gerais pardavėjais, knygų vedėjais, naujomis patalpomis.

Paskiri kooperatyvų nariai, kurie jau įsitikino, kad būti kooperatyvo nariu yra naudinga, privalo ir savo kaimynams ar pažįstamiems išaiškinti tą naudingumą, privalo juos prikalbėti, kad prisirašytų nariais. Reikia stengtis vieuiems kitus traukti į naudingą darbą, į naudingą organizaciją. O pačioje organizacijoje reikia visko žiūrėti, kaip ir savo ūkyje, viskuo rūpintis ir įdomautis. Tik tada organizacija pasidarys veikli ir naudinga. Taigi matome, kad ir rudenį ūkininkas neprivalo tinginiauti. Tik reikia dirbti, o darbo atsiras labai daug.

J. J.

ŪKIŠKOS NAUJIENOS

LIETUVOS VALSTYBĖJE

Patys prisiaugina pašarinių žolių sėklų

Šausinant ir kultūrinant durpynus, nuolat didėja pašarinių žolių sėklų pareikalavimas, nes kasmet apsėjama vis didesni pelkių ir durpynų plotai. Pašarinių žolių sėklos yra tinkamiausios, kai esti savo krašte išaugintos. Dėl to daromos pastangos, kad kuo daugiausia sėklų prigamintų ūkininkai. Kad sėklų gamyba būtų gerai tvarkoma ir prižiūrima, veikia draugija „Sėklininkas", kuri sudaro su augintojais sutartis, prižiūri auginimo, o išaugintas ir paruoštas paima parduoti. Tokių augintojų kasmet atsiranda vis daugiau ir daugiau. Pernai pašarinių žolių sėklos auginimo plotai sudarė 252 ha, o šiemet jau 306 ha. Tokiu būdu bendras pašarinių žolių sėklos auginimo plotas yra padidėjęs 21%. Pernai nurodytame plote augino pašarines žoles sėkloms 132 ūkininkai, o šiemet jau 190 ūkininkų. Vadinasi, augintojų skaičius padidėjo apie 44%. Augintojų skaičius yra padidėjęs dėl to, kad pastaruoju laiku žoles sėkloms pradeda auginti mažesnieji ūkiai smulkesniuose plotuose. Šiemet pašarinių žolių sėklos daugiausia buvo auginama Šiaulių apskr.—66½ ha, Šakių apskr.—30 ha, Marijampolės apskr. — 28 ha ir Mažeikių apskr. — 26 ha. Šiuo metu augintojai žoles kula ir sėklas valo, o netrukus pateiks „Sėklininkui".

Sandėlių vis dar maža

Prieš keliolika metų Klaipėdoje Lietuvos Bankas ir bendrovė „Sandėlis" prie jūros pastatė didelius sandėlius eksportuojamoms ir importuojamoms prekėms laikyti. Kadangi jie buvo dideli ir moderniški, tai ne tik puošė miestą—uostą, bet ir patenkino tuometine prekių apyvartą. Tada jau buvo manyta, kad šių sandėlių pakaks, nes uosto apyvarta labai nepadidės. Tačiau praktika parodė, kad Klaipėdos uoste prekių apyvarta taip sparčiai didėja, kad greitai jau pasidarė per maža ir naujųjų sandėlių. Todėl paskubomis reikėjo rūpintis naujomis patalpomis. Atsižvelgiant į vis didėjančią prekių apyvartą, „Lietūkis" pasistatė milžiniškus, apie 35.000 kūbinių metrų talpos sandėlius su elevatoriumi. Tada vėl buvo tvirtinama, kad sandėlių uoste tikrai užteks. Tačiau ilgai nereikėjo laukti. Po kelerių metų atsirado gyvas reikalas statyti muitinės sandėliai. Pernai jų statyba baigta ir jau naudojami. Naujeji sandėliai vien savo išorine išvaizda puošia visą uosto rajoną, kuriame pastatyti, o savo įrengimo modernumu žymiai palengvina prekių visokeriopą perkrovimą. Sandėliai yra 52 m. ilgio, 37 m. pločio ir apie 22.000 kūbinių metrų talpumo, su gerai įrengtu rūsiu po visais sandėliais. Jų pastatymas kainavo apie 600.000 litų.

Didėja eksportss

Žemės ūkio gaminių išvežimas į užsienius (eksportas) rodo viso Lietuvos Valstybės ekonominio gyvenimo vaizdą. Kai ūkininkai turi daugiau tų produktų parduoti, daugiau ir superkama ir užsieniams parduodama, tai iš svetur į kraštą įplaukia daugiau pinigų, o nuo to kyla šalies ekonominė gerovė. Pažymėtina, kad šiemet beveik visų stambesnių žemės ūkio gaminių eksportuojama gerokai daugiau, negu pernai arba kitais krizės metais. Šiemet nuo metų pradžios „Maistas" pardavė užsieniams gyvų kiaulių, bekono ir kitų mėsiškų produktų apie 25.500.000 kilogramų, o pernai per tą patį laikotarpį buvo išvežta 18½ milijono kg.

Padidėjo sviesto ir kiaušinių išvežimas. Nuo metų pradžios „Pienocentras" šiemet jau išvežė 13.100.000 kg sviesto, o pernai tuo pačiu laiku buvo išvežęs 11.100.000 kg. Kiaušinių per 9 mėnesius išvežta 83.000.000 štukų (pernai 70 milijonų). Kiaušinių daugiau išvežta per 9 mėnesius, negu buvo numatyta išvežti per ištisus metus. Per „Lietūkį" sparčiai eina ir javų eksportas. Vyriausybė, norėdama paremti ūkininkus, nustatė javams tvirtas kainas, kurios yra aukštesnės, negu užsieniuose. Tokiu būdu javų eksportas eina su primokėjimais. Tik primokėjimai iždui atsieis apie 9 milijonus litų, nes numatyta užsieniuose parduoti apie 120.000 tonų javų. Nors ir su nuostoliu, bet javus reikia eksportuoti, nes šiemet javų derlius geras. Ūkininkai turi javų perteklių. Jeigu javai nebūtų perkami eksportui, tai jie būtų labai pigūs vidaus rinkoje ir ūkininkams neapsimokėtų jų auginti. Tada kitais metais ūkininkai galėtų sumažinti javų gamybą ir jų neužtektų savo reikalams. Tačiau bet koks gamybos sumažinimas yra labai kenksmingas visam krašto ūkiui. Dėl to vyriausybė įvairias žemės ūkio šakas remia ir skatina jas plėsti.

Nukentėjusius šelpia

Ūkininkus kasmet ištinka įvairios nelaimės, kurios pridaro daug žalos. Nemaža nuostolių ūkininkams padaro audros. Pagal atitinkamų įstaigų apskaičiavimus tie nuostoliai Lietuvos Valstybėje siekia vidutiniškai 900.000 litų kasmet. Atsižvelgdama į tai, vyriausybė atėjo ūkininkams į pagalbą ir išleido nukentėjusių nuo audrų ūkininkams šelpti fondo įstatymą. Pagal šį įstatymą ūkininkai gauna pašalpą, kai audra sugriauna ūkio trobesius, kai ledai padaro nuostolių daugiau, kaip 30% pasėliams ir kai žaibai užmuša gyvulius. Šiemet gauta apie 600 bylų dėl audrų padarytų ūkininkams nuostolių. Jau išspręsta 200 bylų, pagal kurias pripažinta ūkininkams apie 40.000 litų pašalpų. Dar yra neišspręsta apie 300 bylų. Jas išsprendus dar teks ūkininkams išmokėti apie 70.000 litų pašalpos. Daugiausia šiemet ūkininkai nukentėjo nuo audros, įvykusios liepos 2 dieną Utėnos ir Rokiškio apskr., kurios metu buvo daug sugriauta kluonų ir tvartų.

Didėja žvėrys ir paukščiai

Po Didžiojo karo Lietuvos miškuose labai sumažėjo visoki žvėrys ir paukščiai. Buvo pavojaus, kad kai kurios rūšys visai žus, todėl norėta visai uždrausti miškuose medžioti. Bet gerai prižiūrint miškus, miško gyventojai: žvėrys ir paukščiai pradėjo atsigauti ir plisti tose vietose, kur jų jau nebuvo. Pavyzdžiui, briedžiai jau baigė nykti, tuo tarpu dabar tas Lietuvos žvėrų karalius jau sutinkamas Trakų, Panevėžio, Šiaulių ir Kretingos apylinkių miškuose. Iš viso jų dabar priskaitoma arti tūkstančio. Daugiausia jų yra Klaipėdos krašte. Didėja elnių ir danielių skaičius. Kaip elniai, taip ir danieliai karo metu buvo beveik visai išnykę, o dabar jau tiek prisiveisė, kad net ūkininkams žalą daro. Stirnų yra labai daug ir jos jau reikia šaudyti. Žinoma, šernų, vilkų yra jau per daug. Barsukai, lapės, širmuonėliai irgi visur paplito. Atsirado ūdrcs, lūšiai, kiaunės ir retesni paukščiai: ereliai, gulbės. Tik tetervinai ir kurtiniai nedaugėja.

MŪSŲ KRASTE IR KITUR

60.000 laukinukų

Mūsų krašto jaunieji ūkininkai, seniau paskatinti buvusios Lietuvių Ūkio Draugijos, pradėjo auginti vaismedžių skiepams paskiepius, laukinukus iš laukinių vaismedžių grūdų. Mat, laukinių vaismedžių šaknys yra labai atsparios šalčiams ir geriau auga bet kokioje žemėje ir todėl geriau tinka paskiepiams, nei iš kultūrinių (sodo) vaismedžių sėklų užauginti paskiepiai. Mūsų jaunieji ūkininkai patys prisirinko laukinių vaismedžių sėklų ir jas pasėję pagal „Mūsų Artojaus" ir „Ūkininkų Kalendoriaus" nurodymus, užaugino gerus paskiepius. Šiuos laukinukus vieni ūkininkaičiai patys okuliuoja ir užveda savus medelynus, kuriuose augina skiepus. Kiti augina tik pačius laukinukus ir juos rudenį iškasę, surūšiavę į rūšis, parduoda medelynų savininkams, kurie juos noriai perka. Kas pažymėtina, kad mūsų krašto laukinukai yra labiausiai vertinami ir mielai perkami visoje Lenkijoje, nes yra atspariausi klimato blogoms sąlygoms, o ypač šalčiams.

Tokiu būdu praėjusiais metais mūsų jaunieji ūkininkai užaugino apie 25.000 laukinukų, o šiemet jų užaugino daugiau, kaip 60.000 štukų. Dabar už gerai užaugintų laukinukų 1000 štukų mokama: I rūšies — 60 auks., II rūšies — 50 auks. Kai kurie ūkininkaičiai šią naują ž. ūkio kultūrą yra labai pamėgę ir jau tame yra gerai išsispecializavę.

Javų eksporteriams daugiau grąžins muito.

Iki šiol už kiekvieną 100 kg išeksportuotų rugių, miežių ir avižų buvo eksporteriams grąžinama iš valstybės

iždo po 4 auks. Dabar sužinoma iš patikimų šaltinių, kad šis muitų grąžinimas eksporteriams būsiąs padidinta nuo 4 iki 6 auksinų už 100 kg minėtų javų. Tokiu būdu norima paskatinti ir labiau padidinti grūdų eksportą, kad savame krašte neliktų didelio grūdų perstekliaus ir kad javų kainos būtų galima išlaikyti ūkininkams išsimokamoje aukštumoje ir kad tokiu būdu būtų galima apsaugoti žemės ūkius nuo naujos krizės.

Ūkininkams uždedama nauja pareiga

Pagal nesenai pasirodžiusį Lenkijos Respublikos Prezidento parėdymą,—piliečiai privalo karo metų atleisti kariuomenės reikalams arklius, vežimus ir kitas mechanines susisiekimo priemones (automobilius, motociklus ir t.t.) už tam tikrą atlyginimą.

Nuo tos pareigos atleidžiami tiktai: 1) veisliniai eržilai ir kumelės anglų pilno kraujo ir kitų fiziologiškai grynų veislių, 2) licencijuoti eržilai ir kumelės, užregistruotos ir turinčios Žemės Ūkio ir Ref. Ministerijos paliudymus, 3) arkliai, kurie turi mažiau, kaip 4 metus amžiaus ir 4) kumelės, kurios yra arti apsikumeliavmo arba yra su mažais žindomais kumeliukais.

Kaip gelbėti paspringusį galviją

Neretai pasitaiko, ypač rudenį, kad galvijai (karvės, telyčios, veršiukai) paspringsta čiela bulve, runkeliu ar kopūsto kotu. Paspringęs gyvulys, negelbstimas, per porą valandų gali kristi. Paspringimas gali būti trijų rūšių: kada runkelis, bulvė ar kopūsto kotas įstringa pradžioje ryklės, viduryje ryklės ir arti ryklės galo, krūtinės ląstoje. Galvijai dažniausiai paspringsta tada, kai jie, pripuolę prie krūvos bulvių ar šakniavaisių, godžiai, skubėdami ėda ir nespėja jų bent kiek sukramtyti, o ryja beveik čielus. Paspringęs gyvulys laiko ištempęs kaklą, yra neramus, neėda ir negeria, o tik seilėjasi ir nenoriai eina. Jeigu užspringus gyvuliui nebūna kartu išputimo, tai ir per porą valandų jam dar nieko blogo neatsitinka ir jį galima gelbėti. Bet jeigu esti kartu ir išputimas, tai nėra kitos išeities, kaip tiktai pirma reikia truokaru pradurti šoną ir išleisti dujas ir tik paskui stengtis išimti ar nuvaryti pilvan ryklėje įstrigusį daiktą.

Prieš gyvulio gelbėjimą reikia ramiai, neskubant, gerai ištirti ir, jei galima, užčiupti įstrigusį daiktą ir tik tada griebtis tinkamiausių gelbėjimo priemonių.

Jeigu daiktas yra įstrigęs pradžioje ryklės, tuojau už gerklės, tai reikia jį išimti, įkišus ranką pro snukį. Tuo tikslu dviese žmonės turi laikyti gyvulio kojas, o kiti du turi įtempti odą į užpakalį, suėmę už odos raukšlių tuštimuose, kad gyvulys negalėtų judėti. Vienas žmogus arba dviese turi gyvulį laikyti už ragų, o vienas, rankovę pasiraitojęs, turi ranką įkišti, kiek gali pasiekti, net už liežuvio pašaknio.

Kad būtų galima lengviau įkišti gyvuliui ranką į nasrus ir kad apsisaugojus nuo įkandimo, reikia pirma skersai nasrų įstatyti 5—6 cm storumo pagalį, per vidurį įlenktą, kad netrukdytų rankai eiti. Tada vienas asmuo iš oro pusės, sučiupęs įstrigusį daiktą, privalo jį pirštais stumti į viršų, o antras ranka iš vidaus sučiumpa jį ir išima.

Jeigu daiktas yra įstrigęs toliau, viduryje ryklės ir jo negalima pro nasrus pasiekti ranka, tada reikia gyvulį paguldyti ant dešiniojo šono, po rykle, toje vietoje, kur yra įstrigusi bulvė, padėti plokščią akmenį. Ant akmens padėti keturlinkai sulenktą maišą ir ant jo padėti įstrigusį gerklėje daiktą. Iš viršaus ant to daikto uždėti $1^1/_2$ metro ilgumo lentą ir, suduodant sunkiu daiktu iš viršaus į lentą, stengtis įstrigusį daiktą sumaigyti, sutrinti ryklėje.

Nors šitas gelbėjimo būdas atrodo labai sudėtingas, nepatogus ir gyvuliui skausmingas, bet yra geras, jei tik gerai, su saiku atliekamas. Gyvulys greit pasveiksta. Bet šis gelbėjimo būdas duoda gerus rezultatus tik tada, kai gyvulys esti užspringęs bulve, kuri nesunkiai galima sumaigyti. Bet jeigu užspringsta runkeliu ar kopūsto kotu, kurių negalima ryklėje suspausti, tada reikia gyvulį gelbėti žemiau nurodytu būdu. Tada reikia pro nasrus pilti iš butelio kas 15 minučių po $^1/_4$ litro sėmenų aliejaus arba virtų sėmenų sunkos. Tokiu pat būdu gelbstimas gyvulys, kai daiktas yra įstrigęs ryklės gale, krūtinės ląstoje ir negalima jo visai užčiupti. Taip plaudžiant, po kiek laiko įstrigęs daiktas turi pasistumėti ir visai nuslinkti į skrandį.

Pašalinus įstrigusį daiktą, per keletą dienų reikia gyvulį girdyti miltų sriubomis, kol susinormuos viduriai ir užgis ryklėje padaryti įstrigusio daikto įdrėskimai.

Dažnai mūsų ūkininkai stengiasi paspringusį gyvulį pagydyti paprasčiausiu būdu, įkišdami pro nasrus į ryklę kokią storesnę rykštę ar lazdą. Bet tas dažniausiai nieko nepadeda, o tik pakenkia, nes lazda perduriama ryklė, nuo ko gyvulys vėliau krenta. Šią operaciją galėtų mėginti tik veterinaras, kuris gerai žino ryklės padėtį ir turi tam tinkamus instrumentus.

M. Č.

Kova su vaismedžių kenkėjais rudenį

Vaismedžiai turi labai daug įvairiausių rūšių kenkėjų. Vieni jų naikina medieną, kiti žievę, treti lapus, pumpurus, vaisius ir t. t. Dažnai pasitaiko, kad kenkėjai sunaikina net ištisus sodus. O vaisius, ypač mūsų krašte, beveik kasmet, jeigu ne visiškai, tai bent dalinai kurioje nors apylinkėje sugadina, sunaikina. Apskaičius pinigais sodų kenkėjų padarytą žalą, susidarytų tūkstantinės sumos. Už tas sumas būtų galima viso krašto vaismedžiai ko tiksliausiai apsaugoti nuo kenkėjų ir susilaukti sveikų ne tik vaisių, bet ir pačių vaismedžių.

Nuolat kovojant su sodų kenkėjais, galima kasmet turėti sveikus vaisius. Išlaidų tam tikslui negalima gailėtis, nes nekovojant kenkėjai daug daugiau sunaikina turto, negu kaštuotų kovos priemonės. Dėl to ūkininkas blogai daro, kai nenori paklausyti patarimo, ir su sodų kenkėjais nekovoja tada, kai reikia, o ieško pagalbos, kai jau kenkėjai naikina sodą ir kai jau kovoti su jais neįmanoma.

Sodų kenkėjai naikinami tada kai jų sode beveik nesimato, kai jie žalos nedaro. Būtent, geriausias laikas išnaikinti kenkėjus yra ruduo, žiema ir pavasaris. Tuo metu visi kenkėjai esti pasislėpę, užmigę, dažniausiai esti tiktai kenkėjų kiaušinėliai kur nors žievėje. Kadangi visoki vabalai, kirmėlės žiemos metu negali pakelti šalčio ir šala, tai prieš žiemą sudeda savo kiaušinius, kurie nebijo šalčių. Tie kiaušiniai esti paslėpti kur nors vaismedyje: žievių plyšiuose, prie pumpurų, prilipdyti prie šakelių ir t. t. Jeigu tie kiaušiniai sunaikinami, tai tuo pačiu žūsta ir kenkėjai. Dėl to ir reikia per visą rudenį žiemą ir pavasarį tuos kiaušinėlius naikinti, kad pavasarį iš jų neišsiristų kirminai ir kiti kenkėjai. Be to, reikia naikinti ir kirminus, kurie pasislėpę lapuose, žievėje ir kitur. Rudenį reikia naikinti žemiau minimus kenkėjus.

Sodų kinivarpos, kurių yra trys rūšys: *balangraužis sodinis*, *balangraužis obelinis ir medieninkas*. Visi šie trys kenkėjai naikina vaismedžius. Balangraužis sodinis ir obelinis gyvena žievėje ar tuojau po žieve, balanoje ir ten savo tvirtomis žiaunomis graužia žievę bei brazdą su mediena, darydamas takus. Medieninkas gyvena dar giliau, pačioje medienoje ir, panašiai kaip balangraužiai, daro takus. Minėtos kinivarpos vasaros pabaigoje sudeda kiaušinėlius, iš kurių išsirita lervos — kirmėlės. Šios, gyvendamos po žieve, rudenį ir pavasarį daro ten takus, graužadamos medieną. Žiemą tuose takuose, išraustuose medienoje urvuose ir miega, praleidžia žiemą. Iš to bus suprantama, kad šie kenkėjai patogiausia išnaikinti tuo metu, kai jau esti atsiradusios lervos, būtent, rudenį ir žiemą. Kadangi tos lervos esti įsiraususios po žievę, tai reikia

tas vaismedžio šakas nupiauti ir sudeginti. Kinivarpų pažeistos šakos pradeda džiūti. Tokiu būdu galima pažinti, kuriose šakose tie kenkėjai pasislėpę. Tos šakos dabar ir reikia nupiauti ir sudeginti. Be to, vaismedis reikia baltinti kalkių pienu, kuris sunaikina kiaušinėlius ir užkemša urvų takus. Tada lervos žūsta.

Baltukas šliaudrinis yra apie 22 mm ilgio ir 66 mm pločio drugelis (peteliškė), kurio sparnai balti, su tamsiomis gyslelėmis ir pakraščiais. Jie skraido vasarą dienos metu ir deda ant vaismedžių lapų krūvelėmis kiaušinėlius. Po dviejų savaičių išsirita vikšreliai — kirmėlaitės, kurie iki rudens labai pamažu auga. Rudenį prieš lapų kritimą susisuka iš tapų lizdą ir prikabinę juos prie vaismedžio šakų žiemoja. Pavasarį atbunda, išlenda iš lizdų ir pradeda naikinti vaismedžių žiedus, lapus. Dėl to rudenį ir žiemą reikia nurinkti nuo vaismedžių šakų visus prilipusius lapus, lizdus. Nurinkus būtinai reikia sudeginti, kad sudegtų ir vikšrai. Taipgi ir nuo žemės reikia surinkti visi nukritę lapai ir iš sodo pašalinti, nes ir juose gali būti šio kenkėjo lizdų. O pavasarį, prieš pat vaismedžių žydėjimą, o antrą kartą žydėjimo metu vaismedžius purkšti nuodais.

Verpikas irgi yra drugelis. Drugelis-patelė yra daug didesnė už patinėlį. Patinėliai esti 2—2½ cm ilgio ir 4½ cm pločio, pilkai rudos spalvos, o patelės 2½—3½ cm ilgio ir 8 cm pločio baltos spalvos. Šie drugeliai skraido visą liepos ir rugpiūčio mėnesį, kurio pradžioje deda kiaušinėlius krūvelėmis į vaismedžių žievės plyšius, pridengdami juos tamsiai rudais pūkeliais. Taip paslėpti kiaušinėliai guli per visą žiemą, o balandžio mėnesį iš jų išsirita vikšrai—kirmėlės, kurios labai smarkiai graužia lapus iki liepos mėnesio, kol virsta lėliukėmis. Norint šiuos kenkėjus sunaikinti, reikia dabar apžiūrėti vaismedžius ir žievės plyšiuose užtiktas kiaušinėlių krūveles tepti žibalu, kuris sunaikins kirmėles. Gerai veikia ir kalkių pienas. Pavasarį, prieš vaismedžių žydėjimą, reikia purkšti nuodais.

Žiemsprindis didysis irgi yra didelis kenkėjas. Patinėlis—drugelis turi apie 4 cm pločio ir yra su sparnais, jis laksto. O patelė yra be sparnų, todėl skraidyti negali. Iš kiaušinėlių atsiradę vikšrai negali šliaužioti, kaip kiti, bet sprindžiuoja nugarą išrietę į viršų. Drugeliai gyvena rugsėjo ir spalių mėnesį. Pirmiau atsiranda patinėliai, o vėliau patelės, kurios lipa liemeniu ir šakomis į viršų iki pumpurų ir ten deda geltonus kiaušinėlius. Pavasarį iš tų kiaušinėlių atsiranda vikšrai, kurie naikina pumpurus, o vėliau lapus. Suaugę vikšrai nusileidžia žemėn ir įsirausia į dirvą, iš kurios rugsėjo — spalio mėnesį išlenda drugeliai. Dėl to, kai tik atsiranda drugeliai, tuojau reikia aplink medžių liemenis aprišti klijų juostos, kad besparnės patelės negalėtų užlipti į šakas dėti kiaušinėlių. Pavasarį, prieš vaismedžių žydėjimą ir peržydėjus, purkšti nuodais. Be to, rudenį ir žiemą purkšti kalkių pienu.

Stiklasparnė obelinė. Tai margas drugelis 12 mm ilgio ir apie 22 mm pločio. Drugeliai skraido nuo gegužės iki rugpiūčio mėnesio ir per tą laiką deda kiaušinėlius vaismedžių žievės plyšiuosna. Vikšrai su 16 kojų ir apie 2 cm ilgio, gelsvos spalvos, su ruda galva, gyvena po žieve. Puola visus vaismedžius: obelis, kriaušes, slyvas ir čeresnes. Dažnai vikšrai įsigraužia net į medieną. Graužimas žievės apatinę dalį ir medieną, labai sunaikina vaismedžius. Norint šiuos kenkėjus išnaikinti, reikia dabar nulyginti vaismedžių žievę, kad neliktų plyšių, skylių. Be to, truputį vystančias, sausas šakas, dabar nupiauti ir pašalinti iš sodo. Jeigu lyginant, skutant žievę sužeidžiamas vaismedis, paliečiama gyvoji žievės dalis, tai tas vietas tepti skiepijimo mostimi arba 20% sodo karbolineumu. Kalkių pienas irgi gerai šiuos kenkėjus naikina. *J. J.*

Vaistingieji augalai gyvuliams

Susirgusius gyvulius gydome įvairiais vaistais. Tų vaistų tarpe labai daug yra tokių, kurie pagaminti iš įvairių augalų. Daug tokių augalų auga ir mūsų krašte. Tie augalai vadinasi vaistingaisiais. Gydoma jais ne tik gyvuliai, bet ir žmonės. Tačiau čia kalbėsime apie įvairius augalus, kurie vartojami gyvulių gydymui. Tų augalų reikėtų prisirinkti kiekvienam ūkininkui ir juos, reikalui esant, vartoti gyvulių gydymui. Tik čia reikia priminti, kad vartojant vaistinguosius augalus gyvulių gydymu, reikia gerai žinoti, kuris jų vartojamas gydymui ir kuo sergant jis vartojama. Žodžiu, reikia žinoti, kokią ligą tas augalas gydo, kiek jo reikia duoti ir kaip turi būti paruoštas vartojimui. Čia suminėsime keletą vaistingųjų augalų ir jų gydomąsias ligas, nurodydami, kiek jų reikia duoti paskiriems gyvuliams.

1. **Ajeras,** kai kur dar vadinamas ageras, alierius, tatarkos ir t t. Tai visiems pažįstamas augalas, kuris auga paupiais, prie pelkių, drėgnose, šlapiose vietose. Vaistams renkamos jo šaknys, tiksliau sakant, jo šakniastiebis. Rinkti reikia rudenį ir anksti pavasarį iki balandžio mėnesio, kol dar neauga. Lapus ir smulkias šakneles reikia pašalinti, paliekant tiktai storą šakniastiebį. Jis švariai nuplaunamas ir skersai gabalėliais supiaustomas, o paskui gražiai išdžiovinamas. Gydymui vartojamas pavidale miltelių, nuoviralo (arbatos) ir ajerio šaknų aliejus. Ūkininkas, žinoma, gali vartoti tiktai miltelius, tam tikslui išdžiovintas augalas smulkiai sutrinamas į miltelius ir arbatą, tam tikslui ajero išdžiovintos šaknys užpilamos verdančiu vandeniu (1 dalis ajerio ir 20 dalių verdančio vandens) ir karštoje vietoje, pridengus, palaikyti 15—30 minučių. Tik laikant žiūrėti, kad neužvirtų.

Ajero milteliai ir arbata (nuoviralas) vartojama kaip geriausias vaistas žolėdžiams gyvuliams. Vartojama, kai šie gyvuliai neturi apetito, kai yra iškrikęs virškinimo traktas (pilvas, žarnos), kai gyvuliai turi vidurių slogą. Šie vaistai organizmą sustiprina. Per dieną vienam gyvuliui galima duoti tokias dozes (kiekius, porcijas): raguočiams iki 50 gramų, arkliams iki 25 gramų ir smulkiems gyvuliams iki 10 gramų. Neturint gerų svarstyklių, reikia atsiminti, kad 1 šaukštas (be kaupo) miltelių svers apie 7—10 gramų. Be to, reikia atsiminti, kad 1000 gramų vandens sudaro 1 litrą (1 litras vandens sveria 1000 gramų).

Ąžuolas yra ne tik tvirtas medis, kuris tinka įvairiems statybos reikalams, bet kai kurios jo dalys vartojamos ir įvairių ligų gydymui. Vaistams tinka jaunų (4—5 metų) žievė. Geriausia ji rinkti pavasarį. Žievė reikia supiaustyti mažais gabaliukais ir gerai išdžiovinti. Vaistams vartojama žievės milteliai ir arbata. Milteliai, sumaišyti su jodaformu arba alūnu, vartojami žaizdų apibarstymui, kad greičiau užsidėtų šašas ir po juo vyktų geresnis žaizdos gijimas. Panašiai vartojami šie vaistai, kai gyvuliai turi pragulas (žaizdas nuo gulėjimo). Be to, vartojama arbata ir vieni milteliai. Milteliai ir arbata geriausia duoti su sėmenų nuoviralu-gleivėmis. Šie vaistai gydo nuo viduriavimų, nuo vidujinių kraujavimų su viduriavimais. Per dieną galima duoti: stambiems gyvuliams iki 50 gramų, o smulkiems — iki 15 gramų. Arbata daroma tokiu pat būdu, kaip ir ajerių.

Čemeryčia. Šis augalas mūsų krašte irgi visur užtinkamas. Vaistams vartojama tiktai šaknų milteliai. Bet šie milteliai yra stiprūs nuodai, todėl vartoti reikia labai atsargiai, kad gydant nebūtų nunuodinti gyvuliai. Šie vaistai vartojami vėmimui iššaukti. Kai gyvuliai serga nuo persiėdimų, kai negromuliuoja, kai turi chronišką išputimą, tada reikalinga yra, kad jie išsivemtų, pašalintų dujas, sužadintų skilvio veikimą. Šiais atvejais ir duodami čemeryčios milteliai. Per dieną galima duoti nedaugiau kaip: stambiems raguočiams ir arkliui 5—10 gramų, kiaulėms — ½—2 gramai, avims ir ožkoms—1—4 gramų. Atsverti reikia tiksliai ir daugiau duoti, negu nurodyta, negalima.

4. **Kadugio uogos.** Kadugį kai kur dar vadina egliu. Taigi kadugio—eglio uogos yra geras vaistas. Renkamos jos rudenį. Surinktos reikia išdžiovinti, o paskui sugrūsti, kad pasidarytų milteliai. Milteliai vartojami šlapumui sukelti ir varyti. Be to, kadugių milteliai didina gyvulių apetitą. Duodama jie gyvuliams, kai jie serga pažandėmis (gelažonėmis), bronchitu, kai gyvuliai turi kirminų (apvaliųjų ir kaspinuočių). Nuo visų čia minėtų negalavimų—ligų kadu-

gio uogų milteliai yra labai geri vaistai. Vienam gyvuliui per dieną galima duoti: raguočiams — 50—100 gramų, arkliams—25—50 gramų, sumulkiems gyvuliams—5—10 grm., šunims—1—5 grm.

Kmynai, kurie auga beveik kiekviename darže, yra labai geras vaistas žmonėms ir gyvuliams. Vaistams vartojamos yra kmynų sėklos. Sunokusios sėklos reikia sutrinti, sugrūsti į miltelius. Bet galima vartoti ir kmynų arbatą. Kmynų milteliai arba arbata vartojama, kai reikia sužadinti apetitas ir kai norima pašalinti iš vidurių rūgimus, dujas, taigi kai gyvulys yra išpustas. Arkliams vartojama prie mėšlunginių dieglių. Ypatingai padeda kumeliukams, sergant jiems diegliais. Stambiems gyvuliams galima duoti iš karto iki 50 gramų, o smulkiems iki 10 gramų. Bet jeigu kiek ir daugiau gaus, tai kmynai nepakenks. Ypatingai dažnai jų galima duoti, kai gyvuliai neturi apetito.

Ramunėliai arba tikri ramuniai, kurie kvepia. Vartojami tiktai gerai suaugę, išsivystę ir išdžiovinti žiedai. Vartojama tiktai arbata. Vartoti galima kompresams daryti ir duodant į vidų, kai reikia sukelti prakaitas, kai gyvuliai viduriuoja arba serga kitomis vidurių ligomis. Arbata naudinga plauti uždegta, skausminga, nuo sumušimo patinusi vieta. Tokiose vietose tinka taipgi ramunėlių kompresas. Pavyzdžiui, kai pasitaiko karvės tešmens uždegimas, tai arbata plaunama skausmingos vietos ir dedami kompresai. Akių uždegimui esant, plaunama akys ramunių arbata. Jeigu gyvuliai turi mėšlunginius skausmus, tai ramunių arbata sumažina tuos skausmus, duodant ją į vidų. Esant vidurių užkietėjimui, daromos ramunių arbatos klizmos. Duoti į vidų galima nemažiau, kaip ir kmynų arbatos.

Tabako lapai irgi dažnai vartojami gyvulių gydymui. Tam tikslui tinka naminio tabako lapai. Vartojami smulkiai sutrinti į miltelius arba tabako lapų ir kotelių arbata. Arbata atskiesta vartojama išoriniam gyvulio gydymui nuo užpuolusių parazitų—utėlių. Jeigu gyvulys nustoja ėdęs, negromuliuoja, žarnos nedirba, tai galima duoti tabako lapų miltelius arba jų nuoviralo. Avims nuo niežų irgi daromos tabako nuoviralo vonios. Į vidų geriausia duoti miltelius su šaltąja druska gleivių mišinyje. Duodant miltelius, arbatą ar darant klizmas, reikia prisilaikyti žemiau nurodytų dozių (kiekių). Tik vartojant išoriniai, pav., utėles ir niežus naikinant, reikia vartoti atitinkamas lapų ir vandens santykis. Tas lapų ir vandens santykis turi būti tokis: 1000 gramų (1 litras) vandens ir 50 gramų tabako lapų. Vartojant miltelius, arbatą, klizmą, raguočiams reikia duoti 25—40 gramų, arkliams 10—25 grm., o avims—2—5 gramai.

Valerijonas, kurio šaknys kasamos vėlai rudenį ir anksti pavasarį. Šaknys išdžiovinamos, o paskui sugrūdamos į miltelius. Gydo: virškinimo sutrikimus, širdies nusilpnėjimus, gerina apetitą, esant skausmams, tampymams, nusinuodijus strichnina. Duoti: arkliams ir raguočiams—30—100 grm., smulkiems gyvuliams — 30 grm., šunims—5 grm.

Lietuvos Valstybės ūkininkai augina juodgalvių veislės avis, kurias gano gerose ganyklose.

Nedeginkit bulvienojų

Bulves nukasus, laukuose galima pamatyti dūmų stulpus. Tai ūkininkai ir piemenys, surinkę į vieną krūvą bulvienojus, uždega juos ir sudegina. Kai kurie ūkininkai tvirtina, kad toks bulvienojų suvartojimas yra naudingas. Esą, sudegę bulvienojai palieka pelenus, kurie yra gera trąša.

Pelenai, tiesa, yra gera trąša. Bet vien dėl pelenų bulvienojai deginti labai gaila ir nuostolinga. Deginant bulvienojus, gaunama su pelenais tik kalis ir fosforas. O azotas sudega ir dujų pavidale išsisklaido ore. Vieno hektaro bulvienojuose yra apie 25 kg azoto. Norint tą azotą nupirkti, reikėtų sumokėti daugiau kaip 20 auks. Be to, sudeginant bulvienojus, sudega ir organinė medžiaga. O kai bulvienojai nesudeginami, tai iš tos medžiagos pasidaro puvenos (juodžemis), kas irgi labai svarbu. Dėl šių priežasčių negalima bulvienojų deginti Bet taipgi negalima jų laikyti suvertus kur nors gale lauko, prie kelio, prie namų ir t. t. Kas daryti su bulvienojais, jau esame rašę. Priminsime trumpai, kad bulvienojais galima tvartus kraikti, nors jie sunkiai supūsta ir paskui tas mėšlas tinka tik lengvosioms dirvoms. Bulvienojai dar tinka kaupams pridengti. Gulėdami ant kaupo per žiemą, pavasarį jie pasidaro trapesni ir daug geriau tinka tvartams kraikti. Tačiau bulvienojai naudingiausia iškratyti ant ganyklų ir pievų, ypač aukštesnėse vietose, kurios pavasarį neužliejamos. Bulvienojai ganyklą ar pievą gerai patręšia. Pavasarį nuo pievų sugrėbti teks sumesti į tvartus, kur jie gražiai supus, nes bus trapūs. Ir galutinai minėtiems tikslams nesunaudoti bulvienojai reikia sukompostuoti. Kompostas iš bulvienojų daromas tokiu būdu.

Sugrėbti bulvienojai suvežami į tą vieta, kur bus kraunama komposto krūva. Krūva daroma apie 1 iki 2 metrų platumo, 1—2 mtr. aukštumo ir ilgumo pagal reikalą. Pirmiausia ant žemės kraunamas 20—30 cm storumo bulvienojų sluoksnis. Jeigu bulvienojai sausi, tai juos reikia sušlapinti, sudrėkinti. Ant bulvienojų dedama 5 cm storumo žemės sluoksnis. Ant tos žemės sluoksnio duodamas 20—30 cm storumo bulvienojų sluoksnis, o ant jo vėl 5 cm storumo žemės sluoksnis ir t. t., kol susikrauna apie 2 metrų aukštumo ir iki 2 mtr platumo ilga krūva. Bulvienojai, kaip minėta, reikia sudrėkinti, jeigu esti sausi. Krūva užbaigiama žemės sluoksniu. Tokioje krūvoje bulvienojai greit supus. Bet daug greičiau supus ir duos gerą trąšą, jeigu, sudedant į krūvą bus sudėti su mėšlu. Tada daroma šitaip. Ant žemės dedama 20—30 cm storumo mėšlo sluoksnis, o ant jo 5 cm storumo žemės sluoksnis. Ant šio dedamas 10—30 cm bulvienojų sluoksnis, paskui 5 cm storumo mėšlo ir 5 cm storumo žemės sluoksniai ir t. t. Užbaigiama žeme.

Šita dabar sukrauta krūva (su mėšlu ar be mėšlo) gegužės—birželio mėnesį perkasama taip, kad viršutinis sluoksnis atsirastų krūvos apačioje, apatinis—viršuje, šonai—viduryje, o vidurys—šonuose. Antrą kartą krūva tokiu pat būdu perkasama tais pačiais metais rugsėjo—spalio mėnesį, o jau sekantį pavasarį šiuo kompostu bus galima tręšti ganyklos, pievos, daržai, sodas, inspektai ir t. t. Tai geriausia trąša, ypač ganykloms, pievoms ir sodams. Vasarą krūvos viršuje reikia padaryti per visą krūvos ilgumą apie 30 cm gilumo ir apie 50 cm platumo griovį ir jį laiks nuo laiko laistyti vandeniu, ypač vandeniu iš patvoriuose esamų griovių arba šiaip vandeniu, kuris susirenka aplink namus. Galima ir šulinio vandeniu, tik statinėje sušildytu.

JAUNŲJŲ ŪKININKŲ TALKA

Kaip laikyti daržovių sėklas

Kai kas jau mėgina išsiauginti savų daržovių sėklų. Nors daržovių sėklos auginti yra sunkus ir painus daiktas, tačiau geriau pačiam išsiauginti, negu pirkti pas nežinomus pinčiukus. Jeigu auginant prisilaikoma tam tikros tvarkos ir tikslumo, tai galima išsiauginti gana gerą sėklą. Šiuo kartu apie auginimą nekalbėsime, nes nėra reikalo. Čia tik priminsime tiems, kurie augino, kaip sėklas laikyti. Pirmiausia visos sėklos reikia iškulti bei išlukštenti. Morkos, burokai, kopūstinės sėklos iškuliamos kultuve. Paskui jos reikia išvalyti. Valoma sieteliais. Nuo morkų grūdų reikia pašalinti plaukelius. Tam tikslui sėklos supilamos į tankų sietelį ir trinamos. Nusitrynę plaukeliai išbyra pro rietį, o sėklos lleka. Kopūstinių daržovių sėklos esti kietose ankštelėse. Kultuvėle tas ankštas reikia sulaužyti, kad išbyrėtų grūdai, o paskui išsijoti, kad sėklos liktų švarios, be priemaišų. Ankštinių daržovių (žirnių, pupelių) sėklos pirmiausia reikia išlukštyti, o vėliau perrinkti. Sėklai palikti pačius didžiausius, gražios išvaizdos, sveikus grūdus. Kiti grūdai paliekami valgiui. Lukštenant reikia nesumaišyti paskirų veislių, atmainų grūdų. Kiekvienos atmainos grūdai išlukštenami ir atrenkami sėklai atskirai. O burokų sėkla nubraukiama ranka nuo stiebų ir perrenkama. Sėklai paliekami dideli, gerai išsivystę grūdai. Jie dar reikia pasijoti, kad išsiskirtų dulkės ir kitos smulkios priemaišos.

Šitaip išvalytos sėklos reikia paruošti žiemai, kad laikomos nesusigadintų. Pirmiausia jas reikia išdžiovinti kad nesušustų ir nepūstų. Dėl to išvalytą sėklą reikia papilti plonu sluoksniu, kur nors vėjo perpučiamoje vietoje ir laikas nuo laiko pamaišyti. Tokioje sausoje vietoje sėklos išdžius, sukietės. Tada jos reikia supilti į drobinius maišiukus ir pakabinti kur nors stogo palėpėje, kur nėra garų, drėgmės ir kur oras keičiasi. Tokioje vietoje sėkla per visą žiemą išsilaikys ko geriausiai. Sausoje, šiltoje troboje (pirkioje - virtuvėje) laikomos sėklos labai sudžiūsta ir nustoja daigumo. Dėl to ją čia laikyti visiškai nepatartina.

Vaisiai ir daržovės durpėse

Durpės yra labai naudinga medžiaga. Jas galima išnaudoti įvairiausiems tikslams: kurui, kraikui, trąšai ir dar kai kam. Bet durpės dar vartojamos kaip geriausia medžiaga visokiems greit pūvantiems daiktams laikyti. Durpės pasižymi tuo, kad jose negali gyventi puvimo bakterijos. Dėl to ir daiktai, sudėti į durpes, nepelyja, nepūsta. Ši durpių savybė ir yra išnaudojama įvairiems konservavimo reikalams. Dėl to durpės plačiai vartojamos sodininkystėje ir daržininkystėje. Atitinkamai paruoštose durpėse labai gerai išsilaiko, negenda vaisiai ir daržovės. Tam tikslui vartojamos juodos ar rudos durpės. Pirmiausia jos gerai išdžiovinamos, kad būtų sausos ir trapios. Paskui jas reikia susmulkinti, sutrinti, kad pasidarytų lyg dulkės, miltai. Laikant vaisius durpėse, imama didesnė dėžė, ant jos dugno duodama eilė durpių. Šios gali būti ir nesutrupintos. Ant jų dedamas vaisių sluoksnis. Vaisiai būtų geriausia po vieną atskirai įsukti į popierį ir padėti ant durpių, kad viens kito beveik neliestų. Ant tos eilės pilamas durpių sluoksnis, bet jau susmulkintų, ko smulkiausių. Durpių reikia tiek pripilti, kad vaisiai visai prisidengtų. Ant šios durpių eilės vėl duodama eilė vaisių, susuktų į popierį. Tokiu pūdu prikraunama pilna vaisių dėžė, ant viršutinio vaisių sluoksnio duodant durpių. Vaisius sukrovus, dėžė laikoma ramioje, vėsioje vietoje. Tokiu būdu vaisiai išsilaikys visai sveiki keletą mėnesių. Durpėse laikomi vaisiai bus gražūs, neįgaus jokio svetimo kvapo nei skonio, bus toki, kaip nuskinti nuo medžio.

Durpė turi tą gerą ypatybę, kad sugeria drėgmę. Jeigu net vaisius šiek tiek sugadintas ir iš jo išsisunkia sunka, skystimas, tai jį durpės sugeria ir neleidžia vaisiui pūti. Durpėse nepūsta ne tiktai sugadintas, bet ir gretimas sveikas vaisius. Dėl to, siunčiant vaisius į tolimesnę kelionę, labai patartina juos sudėti į durpes, kuriose jie nesusigadins.

Durpėse galima išlaikyti ir daržovės, pav., pamidorai. Jie sudedami į dėžes panašiai, kaip vaisiai. Ir durpėse sudėti pamidorai išsilaikys sveiki, visiškai švieži ir gražios išvaizdos apie du mėnesius. Net ir žalius, šviežius agurkus panašiai galima išlaikyti apie porą mėnesių. Tik durpės, vartojamos agurkų laikymui, reikia būtinai sudrėkinti.

Matome, kad durpės vaisiams ir daržovėms laikyti yra labai gera ir tikra medžiaga.

Jaunųjų ūkininkų darbai

Šiuo metu jaunųjų ūkininkų rateliuose vyksta įtemptas darbas. Būtent, visoje Lietuvos Valstybėje baigiamos ruošti vasaros darbų ir gaminių parodėlės. Tai gražiausias ir jaukiausias jaunųjų ūkininkų laikotarpis. Jie dabar rodo visiems: savo tėvams, globėjams, mokytojams, vadovybei ką nuveikė, kokius vaisius gavo. Linksma ir malonu patiems ir visiems, kurie pamato jų gamybą. Tas linksmumas yra dar didesnis, galingesnis, kad už pažangą, už stropumą, sugebėjimą jaunieji ūkininkai nuo visų susilaukia labai daug gražių, nuoširdžių pagyrimų ir ne tiktai pagyrimų, bet ir dovanų. Tie pagyrimai, dovanos, pasiekti rezultatai ir gauti vaisiai jaunuosius ūkininkus skatina, drąsina dar didesniam darbui, dar ištvermingesniam pasiryžimui. Dėl to kiekviena parodėlė, ar ji turtinga, ar skaitlinga, ar visai kuklutė, pilna džiaugsmo ir jaunimo. Dėl to parodėlėse pilna lankytojų, net ir tolimų, garbingų svečių. O tų parodėlių jau buvo, yra ir dar bus gana apsčiai. Visos parodėlės yra kolektyvinės, tai reiškia, kiekvienoje dalyvauja keli arba ir keliolika ratelių.

Iki šiol didesnės parodėlės įvyko šiose vietose: Telšiuose — 37 ratelių, Biržuose—27 ratelių, Tauragėje — 18, Grinkiškėje—17 ratelių, Leipalingyje — 15 ratelių. Be to, dar įvyko žymesnės parodėlės ir šiose vietose: Aukštadvaryje, Kėdainiuose, Bubiuose, Panevėžyje, Betygaloje, Lygumuose, Kaišedoryse. Kiekvienoje jų dalyvavo po keliolika ratelių. Šio mėnesio pabaigoje įvyko Žemaičiuose 27 ratelių, Rokiškyje—11, Raseinuose—13, Tryškiuose—12, Žiežmariuose — 16 ratelių. Spalio mėnesį irgi dar ruošiama nemaža parodėlių.

Šiuo metu pasibaigė gėlių darželių įrengimo skelbtas konkursas jaunosioms ūkininkėms. Šio konkurso atlikti darbai apskrityse dirbančiųjų žemės ūkio specialistų tikrinami vietoje ir konkurso duomenys persiunčiami Jaunųjų Ūkininkų Ratelių Sąjungai. Netrukus paaiškės šio konkurso laimėtojos, jaunos Lietuvos ūkininkaitės.

Žodžiu, Lietuvos Valstybės jaunieji ūkininkai, kupini džiaugsmo, pasiryžimo ir jau žymiai apsišvietę, dirba, kad patys, o kartu tauta ir visi stiprėtų, augtų. Ir mūsų krašte jau buvo sukrutę jaunieji ūkininkai, jau buvo pradėję kurti linksmesnį rytojų, bet užėjo debesys ir visas pradėtas darbas užgeso, kaip mažutė liepsnelė.

Morkos rudenį

Norėdami anksti pavasarį turėti šviežių morkų, reikia jas pasėti rudenį. Rudenį morkos sėjamos taip, kad iki žiemos jos nespėtų sudygti. Nesudygusios morkų sėklos žiemą visai gerai išsilaiko ir pavasarį anksti sudygsta. Anksti sudygusios greitai auga. Tačiau reikia pastebėti, kad rudenį morkas ne kiekvienoje vietoje galima sėti. Geriausia sėti lengvose žemėse, kurios nebūna perdaug šlapios rudenį ir pavasarį. Paprastai sėjama ežėse. Skersai ežės padaromi kas 20 — 25 cm grioveliai 4—5 cm gilumo, į kuriuos ir sėjama morkos. Paprastai į 1 kv. metrą sėjama vienas gramas sėklų. Kad išeitų vienodesnis tankumas, sėjamas sėklas reikia sumaišyti su smėliu. Pasėjus ir užakėjus, reikia ežes uždengti eglių šakomis, nes taip uždengta žemė netaip supuola.

TEISIŲ PATARĖJAS

Javų malimo ir miltų apyvartos suvaržymai

Nuo šių metų rugsėjo 5 d. pradėjo galioti įstatymas, varžantis javų malimą ir miltų apyvartą. Vyriausias įstatymo tikslas yra ūkiškųjų produktų kainų pakėlimas ir tuo būdu pagelbėjimas ūkininkams. Šis įstatymas uždeda mokestį ant ruginių, kvietinių ir miežinių miltų ir kruopų, skirtų pardavimui. Įvedant įstatymą galvota šitaip: ūkininkų didžiuma parduoda savo derlių rudenį, kada reikalingiausi yra pinigai: mokama mokesčiai, skolos, perkama rūbai ir kiti ūkininkui reikalingi daiktai. Kada yra daug pardavėjų ir maža pirkėjų, parduodamų javų kainos pinga ir todėl nukenčia ūkininkai. Kad užkirsti tam kelią, įvedamas mokestis nuo parduodamų miltų, o tuo būdu gauti pinigai skiriami ūkininkams beprocentinėms paskoloms. Paskolos duodamos tada, kai ūkininkui yra reikalingiausi pinigai ir kai yra didžiausia pagunda parduoti, nors ir žemesne kaina savo derlių. Manyta, kad gavę paskolas ūkininkai pardavinės javus, kada yra vidaus ir užsienio rinkoje aukščiausios kainos. Paskolos turėjo būti duodamos pagal tą, kiek kuris ūkininkas turėjo parduoti javų.

Įstatymas, mūsų manymu, ne tik savo tikslo neatsiekė, bet dargi ūkininkų būklę pasunkino. Pirkliai, supirkinėdami javus, moka ne aukštesnes, bet žemesnes kainas, nes skaitosi su tuo, kad maldami javus turės sumokėti „miltų" mokestį. Kadangi miestuose ir užsienyje nemokama daugiau už miltus ir duoną, kaip kadaise mokėta, pirkliai. supirkinėdami javus, moka ūkininkams mažiau, nes priešingu atveju, prisidėjus „miltų" mokesčiui, pirkliai turėtų nuostolį. Už duoną ir kitus miltinius išdirbinius miestas galėtų mokėti brangiau tik tuo atveju, jeigu visi ūkininkai galėtų gauti beprocentines paskolas ir galėtų susilaikyti nuo ankstivaus derliaus pardavinėjimo. Kadangi praktikoje minėtu kreditu gali pasinaudoti dvarininkai ir stambūs ūkininkai, mažažemiai priversti yra pardavinėti javus, kada reikalingiausi yra pinigai, rudenį. Tuo būdu rinka yra perpildyta javais kaip ir seniau, tik su tuo skirtumu, kad pirkliai moka mažesnes kainas, nes savo budžete turi išlyginti „miltų" mokestį. Išdavoje, miestų gyventojams pragyvenimas neatseina brangiau, javų pirklių pelnas nesumažėja, dvarininkai nenukenčia, nes gali gauti pigų kreditą, o apkaunrama našta mažažemius ūkininkus, nes jie pigiau turės parduoti savo derlių. Reiškia, užuot pagelbėti, įstatymas mažažemių ūkininkų būklę pasunkino.

Kadangi įstatymas galioja ir nėra vilties, kad greitai būtų panaikintas, turime su juo susipažinti, kad išvengtum skriaudų ir nesusipratimų.

Įstatymas skirsto javų malimą savo ūkio reikalams ir pardavimui. Už miltus, kurie bus suvartoti savo ūkyje, mokesčio nereikia mokėti. Ūkininku laikomas yra ne tik žemės savininkas, bet ir nuomotojas, valdytojas ar ūkio darbininkas. Vadinasi, šitie asmens, veždami į malūną grūdus sumalti sau ir savo šeimai ar gyvuliams maitinti, „miltų" mokesčio nemoka. Kad nebūtų suktybių ir kad ūkininkai nemaltų javų pardavimui nesumokėję „miltų" mokesčio, yra nustatyti ūkininkams specialūs kontrolės lapai. Kiekvienas ūkininkas, norįs malūne sumalti javus, turi turėti tuos kontrolės lapus, kuriuos galima išimti iždinėje, valsčiuje ir pas šaltišius. Lapai imami visiems metams ir galioja nuo š. m. rugpiūčio 1 d. iki 1939 m. liepos 31 d. Jų kaina 10 skatikų už egzempliorių. Kontrolės lape turi būti pažymėta: lapo serija ir numeris, išdavimo data, lapo savininko vardas, pavardė ir gyvenamoji vieta, javų kiekis, kurį ūkininkas žada per metus sumalti savo ūkio reikalams, ir šaltišiaus parašas. Lape turi būti taip pat žymima, kada, kiek ir kokių javų ūkininkas sumalė. Kito vardu išduotu kontrolės lapu naudotis negalima ir už tai yra baudžiama. Lapas susideda iš trijų dalių: viena dalis pasilieka pas šaltyšių, kitą gauna malūnas, o trečią gauna ūkininkas. Vežant miltus iš malūno, ar pervežant iš vienos vietos į kitą, reikia turėti su savim kontrolės lapą, nes kitaip miltai gali būti konfiskuojami ir savininkas nubaudžiamas. Malūnai neturi teisės malti ūkininkui daugiau miltų, negu nurodyta kontrolės lape. Miltų, atleistų nuo mokesčio. negalima skolinti nei parduoti kitiems. Jeigu sumaišoma miltai paliuosoti nuo mokesčio su miltais, už kuriuos buvo sumokėtas mokestis, už mišinį reikia taip pat mokėti mokestį. Kai malama miltai savo reikalams, o paskui norima juos parduoti, reikia iždinėje sumokėti „miltų" mokestį. Jeigu sumokama mokestis, o paskui ūkininkas suvartoja tuos miltus savo reikalams, valdžia mokestį grąžina. Mokesčio grąžinimo galima iš valdžios reikalauti per vienerius metus, skaitant nuo sumokėjimo datos. Valdžios teisės prie nesumokėto mokesčio įsiseni po 5 metų.

Mokesčio didumas nėra įstatymu nustatytas ir jį skiria kasmet Finansų ir Ūkio Ministeriai. Šiems metams nustatytas šitoks „miltų" mokestis nuo 100 kg miltų — 3 auks., nuo 80 kg — 2 auks. 40 sk., nuo 50 kg—1 auks. 50 sk., nuo 10 kg — 30 skatikų ir nuo 5 kg—15 sk. Šitą mokestį reikia mokėti javus sumalus malūno savininkui. Sumokėjus mokestį, turi būti ant maišų priklijuotos tam tikros kortelės—etiketės, iš kurios matytųsi, jog mokestis yra sumokėtas. Etiketės turi būti klijuojamos ir ant maišų su miltais, kurie yra atleisti nuo mokesčio. Šiuo atveju etiketėje turi būti pažymėta „be mokesčio" (bez opłaty). Etiketės miltams, atleistiems nuo mokesčio, duodamos ūkininkams veltui. Maišus su miltais malūnininkas privalo gerai užrišti ir užplombuoti. Neužplombavęs maišų, malūnininkas neturi teisės jų išduoti ūkininkui. Maišai turi būti iš vidaus siūti, nes kitaip malūnai jų nepriims ir miltų neišduos. Jeigu pardavėjas nesumoka laiku mokesčio, bus nuo jo prievarta paimtas ir, be to, nubaustas pinigine bausme. Už nesumokėtą mokestį valdžia turi teisę uždėti areštą ant miltų ir juos iš licitacijos parduoti. Už mokesčio mažinimą yra numatyta piniginė bausmė iki dvidešimteriopo mokesčio. Kas skolina ar parduoda miltus, atleistus nuo mokesčio, bus baudžiamas pinigine bausme iki dešimteriopo mokesčio. Šiuo atveju bylą nagrinėja ir nusikaltėlį baudžia apylinkės teismas (sąd grodzki). Už kitus nusižengimus įstatymui yra numatyta bausmė iki 3000 auksinų ir tas bylas nagrinėja administracinė valdžia.

P—as.

Kl. Nuomoju žemę nuo 1912 m. Per visą laiką neturėjau raštiškos sutarties. Šiais metais surašiau su savininku raštišką sutartį. Dabar savininkas pasidalino šitą žemę su kitais į tris dalis. Ar galės mane dabar nuo šitos žemės pavaryti. *Bajoras.*

Ats. Aplinkybė, kad nuomojat žemę nuo 1912 m. neturi jokios reikšmės. Kadangi žemė tapo padalinta, tai nauji savininkai turi prisilaikyti nuomavimo sutarties. Gali tačiau jie sutartį nutraukti ir tuomet negalėsite toliau žemės nuomoti. Grąžindamas žemę, tamsta gali reikalauti atlyginimo už tai, kad sutartį anksčiau nutraukė. Kai bus tik tamstai atsakyta nuomos sutartis, tuojau pareikalaukite atlyginimo. Gali tamsta taip pat reikalauti, kad būtų grąžinta iš kalno sumokėta nuoma, bet ne daugiau, kaip už vienerius metus. Dėl tos žemės dalies, kuri, pasidalinus, atiteko buvusiam savininkui, nuomos sutartis galioja ir savininkas negali jos sulaužyti. Tamsta tačiau gali kiekvienu atveju nuo sutarties atsisakyti. Gali, be to, reikalauti pasėlių ir sumokėtų mokesčių grąžinimo.

Ats. G—as. Brolio antrašo reikalu kreipkitės į Jungt. Amerikos Valst. Atstovybę Varšuvoje. Prie laiško nusiųskite pašto ženklą, kad Atstovybė galėtų tamstai atsakyti, kokius formalumus turi atlikti ir kiek toji byla atseis. Laiške reikia nurodyti brolio vardas, pavardė ir paskutinis jo antrašas. Laišką galite rašyti angliškai ar lenkiškai. Laišką antrašuokite: *do Poselstwa Stanów Zjednoczonych Ameryki Pół. w Warszawie.*

Įdomios žinios apie arklį

Priešistoriniais laikais necivilizuotas, puslaukinis žmogus arklį pažinojo visai iš kitos pusės ir jį kitaip vertino, nei mes šiandieną. Tada arkliai buvo žmogaus dar neprijaukinti, kaip ir kiti gyvuliai. Primityvus žmogus tačiau arklį labai gerai pažinojo, nes jo mėsą labiausiai mėgo už kitų gyvulių, todėl jį ir medžiodavo su pamėgimu. Dar ir dabar Azijos tautos arklio mėsą laiko gardžiausiu prieskoniu. Taip pat ir Europoje yra nemaža arklienos mėgėjų.

Neabejotinai yra ištirta, kad arklys, motoras, darbo energijos šaltinis, žmogui pradėjo tarnauti jau taip pat senai, nes prieš 2000—3000 metų prieš Kristaus gimimą, t. y., kai tik buvo prijaukintas. Priešistoriniais laikais arklių būta kelių tipų Azijoje, Europoje ir Afrikoje. Jų prijaukinimas įvyko įvairiais laikais keliose vietose Azijoje ir Europoje. Ypač tada žmogus arklį pamėgo ir niekad jau su juo nenorėjo skirtis, kai prijaukinęs pamatė, kad arklys jam tobuliausia susisiekimo priemonė.

Žmonės įvairiuose kraštuose panaudojo arklį įvairiems darbams pagal vietos sąlygas. Pradėjo ieškoti tinkamiausių arklių tipų įvairiems darbams. Iš buvusių anais laikais arklių tipų vėliau išaugino daugelį arklių veislių (rasių), kurios skyrėsi viena nuo kitos įvairiais savo privalumais ir pritaikymu įvairiems darbams.

Pradžioje, rodosi, arklys buvo naudojamas pakinkytas tokiame ar kitokiame vežime, apie ką mums liudija Mikėnų dailė, sukurta apie 1700 m. prieš Kristų. Tik vėliau, kai klajoklė hiksosų tauta, atklydusi iš Azijos, nukariavo Egiptą, visur paplito paprotys arkliais jodinėti. Taip pat Juodosios jūros pakraščių stepėse gyvenančios tautos: skitai, sarmatai senai mokėjo ant arklių jodinėti ir užpuldinėti senovės graikus.

Žinoma iš istorijos, kad prieš Kristaus gimimą graikai ir romėnai karuose su Azijos tautomis naudodavo arklius kavalerijai ir pakinkytus į dviračius lengvus vežimus. Taip pat vartodavo sportui Maratono lenktynėse pakinkytus į dviračius vežimus. Geriausi arkliai tais laikais buvo lengvo tipo Vakarinėje ir Vidurinėje Azijoje ir Afrikos Šiaurėje, iš kur juos gabendavosi graikai ir romėnai.

Vėliau, 5—6 amžiuje po Kristaus, kai iš rytų barbarai, o ypač hunai su garsiu savo vadu Atila užplūdo visą Europą raiti, tada Europoje paplito lengvo tipo jojami arkliai.

Vėliau, viduramžiais Vakarų Europoje buvo mėgiamas smulkesnis riteriškas arklys, kuris turėjo nešti riterį, apsišarvojusį nuo galvos iki kojų geležiniais šarvais. Tokiam arkliui buvo svarbu tik jo jėga, o ne greitis. Viduramžiais Europoje visai nebuvo papročio arkliais važinėti. Gal todėl, kad tada nebuvo gerų kelių. Kiekvienas arklių mėgėjas tik jodydavo ant arklių, bet važiuoti jam buvusi didžiausia gėda. Taip buvo iki aštuonioliktojo amžiaus. Tik karaliaus Liudviko XIV laikais Prancūzijoje buvo pradėta karietomis važinėti nusižiūrėjus į karalių. Bet darbui dirbti visur buvo naudojami tik jaučiai. Arkliai pradėta kinkyti plūgan ir į sunkius vežimus tik nuo XIX amžiaus pradžios, tai reiškia, maždaug prieš šimtą su viršum metų. Bet ir tai dar ilgai greta arklių daugiau buvo dirbama jaučiais. Lenkijoje pirmą kartą buvę arkliai pakinkyti į karietą per karaliaus Jogailos su Jadvyga jungtuves XIV amžiuje.

XVIII amžius buvo persilaužimo amžius arklių auginime. Iki šiol buvo auginami riterių arkliai sunkaus tipo, stambūs, dideli, stiprūs, bet nepasižymį savo greičiu. Nuo to laiko pakitėjo karo taktika ir tada buvo reikalingas greitas, vikrus, lengvas arklys, kaip kazokų arkliai, Pradėta labiau domėtis lengvųjų arklių auginimu, arabų, anglų pilnakraujų ir apskritai rytų kilmės lengvojo tipo arkliais buvo gėrimasi ir žavimasi.

Žmogus arkliu ne tik naudojosi įvairiais laikais įvairiais būdais, bet jį savotiškai augino, veisė ir tobulino. Garsūs yra savo greitumu ir patvarumu arabų veislės arkliai, kurie įvairiose lenktynėse buvo išmėginti ir parodė nepaprastą savo patvarumą, ypač bloguose akmenuotose keliuose. Pavyzdžiui, 1921 metais buvo suorganizuotos arabų arklių lenktynės Anglijoje, kur raidas buvo 475 kilometrai. Arabai galėjo bėgti kasdieną po 96—100 klm. Kumelė Belka, kuri laimėjo šias lenktynes, perbėgo 475 klm per 37 val. ir 38 minutes su 80 kg svorio raiteliu. Šie arkliai yra karštakraujai ir todėl jie tinka tik joti ir važiuoti karietoje, bet netinka plūgan kinkyti ar vežimą vežti. Jie yra nedidelio ūgio. Arabų rasė yra natūrali arklių rasė, kurią išvystė ne tiek žmogus, kiek pačios gamtos sąlygos. Didelės dykumos vertė arabą kasdieną prabėgti didelį kelio gabalą, kad galėtų susirasti sau pakankamai maisto. Tas nuolatinis arklio judėjimas, sausa žolė ir išugdė stiprų, greitą arabų arklį, atsparų oro įtakom.

Bet iš kitur žinoma, kad ir Arabijos gyventojai patys prisidėjo prie šios rasės ištobulinimo. Ten lenktynės buvo rengiamos jau nuo poros tūkstančių metų. Jose dalyvaudavo geriausi jojikai beduinai su geriausiais savo arkliais. Jie lektyniuodavosi labai ilgame distanse nuotolyje ir tol, kol kiti visi arkliai krisdavo, o palikdavo tik keletas greičiausių, kurie ir laimėdavo lenktynes. Toki arkliai tada arabų būdavo labai branginami ir ilgai laikomi ir veisiami. Tokiu būdu, nors žiauriomis lenktynėmis, bet ir čia žmogus darė geriausią arklių atranką.

Kita lengvųjų ir dar greitesnių arklių rasė yra anglų pilnakraujų arklių rasė. Šią rasę sukūrė patys anglai prieš 200 metų, kryžiuodami lengvojo tipo rytų arklį (arabą ar turkmeną) su Europos žemumų vietiniu arkliu. Tokiu būdu išveisė jie daug didesnį arklį už arabą, kuris trumpame distanse pralenkia greičiu ir patį arabą. Ši arklių rasė yra grynai kultūrinė rasė, žmogaus sukurta, vartojant tam tikrus mišinio metodus. Taip pat labai greita yra Amerikos ristikų arklių rasė, kuri savo greitumu beveik prilygsta anglų pilnakraujams. Ją taip pat išaugino amerikonai. Tai yra taip pat žmogaus, augintojo darbas (kultūrinė arklių rasė).

Anglijoje ir Amerikoje jau labai senai įvestos arklių lenktynės, kuriose arklių savininkai, laimėjusiųjų lenktynes, yra apdovanojami didelėmis pinigų sumomis. Pavyzdžiui, Anglijoje Derbi lenktynių laimėtojui sumokama 200.000 svarų sterlingų arba 5,2 milijonų auks. Panašios arklių lenktynės yra rengiamos ir kitose valstybėse. Pav., 1912 m. Petrapilyje laimėjo lenktynėse I vietą snieguotu keliu anglų pilno kraujo eržilas Grey-Boy. Jis per $4^1/_2$ valandos perbėgo 100 verstų, pralenkdamas kitų 13 tos pačios veislės arklių.

Taip pat garsi anglo-arabų arklių greitoji veislė, kuri kilo iš anglų pilnakraujų ir arabų, juos sukryžiavus. Ji turi vienos ir kitos rasės ypatybių.

Be šių lengvųjų, greitųjų arklių rasių yra daug sunkiųjų ir vidutinio sunkumo arklių rasių, kurias išveisė kultūringi Europos ūkininkai iš sunkiojo žemyno arklio. Sunkiųjų veislių arkliai yra skirti tik sunkumams vežioti kietu keliu. Jie visiškai netinka jojimui ir važiavimui lengvomis. Pereinamos nuo lengvųjų prie sunkiųjų arklių veislės yra visokeriopai naudojamos: darbui, važiavimui lengvomis ir net jojimui. Tai yra vidutinio sunkumo arkliai.

Mūsų arkliai yra daugiau lengvo tipo. Bet jie yra persikryžiavę su sunkesniais Vakarų Europos arkliais ir su žemaitukais, kurie yra lengvo tipo, smulkūs arkliai, bet labai tinkami bet kokiam darbui bloguose keliuose ir yra labai patvarūs.

Sunkiųjų arklių veislių stiprumui nustatyti taip pat daromi konkursiniai bandymai. Pavyzdžiui, 1913 m. Petrapilyje buvo padaryti kelių veislių arklių konkursas sunkumams vežti. Reikėjo pavežti keliu sunkumų prikrautą vežimą per 100 mtr Rezultatai buvo toki:

	Arklio svoris rusiškais svarais	Paveže pūdų
Peršeronas	1700	312
Arden-brabantas	1650	282
Šairas arba Kleidesdalis	1620	225
Anglų pilno kraujo	1160	230
Suomiška kumelė	1180	185

Žemės ūkio gaminių kainos

Šių metų spalio 15 d., Vilniaus Javų-Prekių Biržos pranešimu, buvo mokama už 100 kg auks.

Rugiai	14.50—15.50
Kviečiai	19.50—21.00
Miežiai	14.75—15.25
Avižos	14.50—15.00
Sėmenys	43.50—44 50
Vikiai	—
Lubinas (mėlynas)	10.25—11.25
Kvietinės sėlenos	10.00—10 50
Ruginės sėlenos	8.00— 8.50
Sviestas 1 kg I rūšies urme	3.10
„ „ „ detal.	3.40
„ „ II rūšies urme	3.00
„ „ „ detal.	3.30
„ „ III rūšies urme	2.90
„ „ „ detal.	3.20
Kiaušinių 1 kg urme	1.5[illegible]
„ „ detal	1.7

Atsakomasis redaktorius ir leidėjas LIUDVIKAS CICĖNAS.

„RUCH“ spaustuvė, Vilnius, Totorių g.